

Spatial Analysis of Ecotourism Accommodation Development Effects on Rural Settlements in Kerman County

Seyed Hadi Tayebnia ^{*}1, Abouzar Paydar ¹ and Marzie Pourjupary ³

1. Associate Professor of Geography and Rural Planning, Faculty of Geography and Environmental Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

2. PhD Graduate in Geography and Rural Planning, Faculty of Geography and Environmental Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

* Corresponding Author, Tayebnia@gep.usb.ac.ir

Received Date:
04/07/2026

Revise Date:
27/07/2024

Accepted Date:
04/11/2024

Published Date:
09/08/2024

Article Info

Abstract

Articles extracted from Thesis
Volume 7, Issue 24, Summer 2026
Pages 127-144

The concept of space and spatial analysis of tourism areas serves as a fundamental framework for tourism-related activities, a criterion for determining centrality and required infrastructure, and a means of moderating inequalities between regions. The aim of this study was to conduct a spatial analysis of the impacts of ecotourism accommodation development in Kerman County. This research is applied in purpose and field-survey in method. The main tool for data collection and measurement of variables was a questionnaire integrating 35 criteria across economic, socio-cultural, environmental, managerial, physical, and security dimensions, completed in 27 locations with ecotourism accommodations. Data were analyzed and ranked using Excel software through the ANTRoPY and MABAC methods. Findings revealed that the city of Mahan, in terms of spatial analysis, has contributed to positive economic interactions, increased savings, environmental preservation, prevention of excessive migration, enhanced security, and positive spatial distribution of infrastructure and facilities in the county. Conversely, Keshituiyeh experienced negative spatial distribution in employment, entrepreneurship, savings, facilities, welfare, education, environmental issues, and security. Spatial inequalities have led to imbalances in economic interactions, savings growth, environmental preservation, migration patterns, infrastructure, and facilities. Therefore, recommendations include delegating tourism industry management to the private sector, employing spatial statistics, and utilizing geographic information features in the distribution and allocation of services across space.

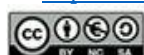
Keywords: Spatial Analysis; Rural Development; Ecotourism Accommodation; Kerman County.

Cite this article:

Tayebnia, S.H., Paydar, A., & Pourjupary, M. (2025). Spatial Analysis of Ecotourism Accommodation Development Effects on Rural Settlements in Kerman County. *Journal of Economic Geography Research*, 7(24), 127-144.

<https://doi.org/10.30470/jegr.2024.2034564.1196>

2821-2266 © University of Zanjan.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Considering the hot and arid climate of Kerman County, strengthening adobe structures in this region appears essential and requires further investigation. The use of indigenous adobe materials combined with natural stabilizers can play a significant role in enhancing this process, functioning as thermal insulation in the area. Therefore, eliminating adobe and traditional earthen structures for the construction and development of ecotourism accommodations does not seem to be an appropriate approach. Unfortunately, in a few of the studied accommodations, due to the absence of traditional architects and the difficulty of working with adobe, reconstruction has been carried out using architectural styles from northern cities, such as pitched roofs designed for heavy rainfall. This practice not only leads to energy loss but also diminishes the aesthetic value of the accommodations. Such disregard for the local climate in certain cases of construction, renovation, and restoration has exposed the environment to risks and contributed to spatial inequalities. While technological advancement is necessary, it should not endanger the environment. Thus, by revisiting and modernizing the techniques applied in traditional buildings, these methods can be adapted for designing new structures in the county's climate, yielding favorable outcomes. In this regard, the present study, through examining the economic, socio-cultural, managerial, physical, and security dimensions of ecotourism accommodation development in Kerman's rural areas, demonstrates that spatial analysis of ecotourism expansion aligned with local climatic conditions not only preserves indigenous architectural values but also fosters ecotourism growth and, consequently, rural development.

Methodology

This study is applied in purpose and descriptive-analytical in nature, based on a questionnaire survey. Theoretical information was collected through library research, while data related to the study area were obtained by distributing and completing questionnaires. The unit of analysis in this research is rural

settlements with ecotourism accommodations, and the statistical population consists of experts and practitioners in the tourism industry. After designing the questionnaire, content validity was assessed to ensure the appropriateness of the indicators for measuring variables. For this purpose, the questionnaire was distributed among several academic experts, leading to modifications and elimination of certain items, after which the final version was prepared. Reliability was tested using Cronbach's alpha, which indicated a high level of internal consistency. Due to the large number of criteria, the questionnaire was processed in SPSS software and reduced from 72 items to 35 items. The final questionnaire was then distributed among 15 experts active in the Cultural Heritage and Tourism Organization and its subsidiaries. For ranking criteria and villages, two multi-criteria decision-making methods—Shannon Entropy and MABAC—were employed. The aim of this research is the spatial analysis and ranking of villages with ecotourism accommodations based on economic, socio-cultural, environmental, managerial, security, and physical criteria. Accordingly, the criteria and villages were first introduced, then weighted using the entropy method, and finally ranked through the MABAC method. All calculations were performed using Excel software.

Results and discussion

Based on the spatial analysis conducted, the highest ranking criteria were, in order: security, pollution, wildlife, local management, energy, construction, soil, landscapes and natural attractions, entrepreneurship, trade and distribution, employment, welfare, social empowerment, economic empowerment, infrastructure, water resources, liquidity, processing, education, health and treatment, income, beliefs and cultures, quality of life, food livelihood, customs and traditions, population, production, investment, living costs, social capital, savings, loans and facilities, value of goods and commodities, vegetation, and historical-cultural attractions. Among these, historical and cultural attractions were considered the least important by experts. Using the weights obtained through the

MABAC method, ecotourism accommodations were ranked according to the spatial impacts of ecotourism development in the study area. After performing the necessary calculations in the applied models, and ranking 27 locations with ecotourism accommodations, the village of Mahan achieved the highest rank with a score of 0.0099, reflecting positive economic, socio-cultural, environmental, managerial, and physical-spatial outcomes of ecotourism development. In contrast, Keshituiyeh received the lowest rank with a score of -0.0059. The remaining villages, ranked from highest to lowest, are as follows: Mahan, Rayen, Zahrud Rayen, Jopar, Shahdad, Bibi Hayat, Dowlatabad, Shafiabad, Valiabad, Kohan Yavar, Qanatghestan, Malekabad, Hootak, Deh Bala, Deh Shib, Cheshmeh Hoseinabad, Skanj, Pir Ghaib Bala, Keshit, Honza, Balbolouiyeh, Baqerabad, Ziyaratgah, Deh Lolo, Deh Seif, and Sirch. This spatial inequality is evident in the uneven distribution of facilities, services, and infrastructure across the ranked villages.

Conclusion

An appropriate number of ecotourism accommodations can contribute significantly to the economic development of the region. For success, the number of existing accommodations must correspond to the level of demand from incoming tourists. Assuming demand remains constant, an excessive increase in accommodations may disrupt the balance of supply and demand, potentially leading to unhealthy competition and spatial inequalities. Moreover, architecture can play a vital role in raising community awareness of the economic and environmental value of clean energy. Green architecture, as a branch of organic architecture, aims to improve climatic conditions and prevent the negative impacts of construction on the environment. In hot and arid regions, the design of ecotourism accommodations should be oriented so that one of the main walls and most windows face south. The use of materials with high thermal storage capacity is particularly suitable for this climate. Nevertheless, field observations indicate that most ecotourism accommodations in the area have been designed, constructed, and developed in accordance with local

environmental and cultural contexts.

Funding

This article received no financial support.

Authors' Contribution

The authors contributed equally to this article.

Conflict of Interest

The authors declare that they have no conflict of interest regarding the authorship or publication of this article.

Acknowledgments

The authors would like to express their sincere gratitude and appreciation to all respondents residing in the villages of the study area for their cooperation in completing the questionnaires and providing field information.

تحلیل فضایی پیامدهای توسعه اقامتگاه‌های بوم گردی بر سکونتگاه‌های روستایی شهرستان کرمان

سید هادی طیب نیا^{۱*}، ابودر پایداری^۲ و مرضیه پورجوپاری^۳

۱. دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

۲. دانشیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

۳. دانش آموخته دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشکده جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

تاریخ انتشار:

۱۴۰۵/۰۵/۱۸

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۸/۱۳

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۵/۰۷

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۴/۱۴

اطلاعات مقاله چکیده

مقوله فضا و تحلیل فضایی نواحی گرد شگری به عنوان چارچوب و زیربنایی برای کنش‌های مربوط به گرد شگری و معیاری برای تعیین مرکزیت و زیرساخت‌های مورد نیاز و تعدیل نابرابری بین نواحی است. هدف از این پژوهش تحلیل فضایی پیامدهای توسعه اقامتگاه‌های بوم گردی شهرستان کرمان بوده است. پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها میدانی-پیمایشی می باشد. ابزار اصلی گردآوری داده‌ها و سنجش متغیرهای پژوهش، پرسشنامه ادغام شده از ۳۵ معیار در ابعاد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، زیست محیطی، مدیریتی، کالبدی و امنیتی است که در ۲۷ مکان دارای اقامتگاه بوم گردی تکمیل شد. داده‌ها از طریق نرم افزار Excel در قالب دو روش ANTPROPY, MABAC تحلیل و رتبه بندی شد. یافته‌ها نشان داد شهر ماهان به لحاظ تحلیل فضایی باعث افزایش تعاملات مثبت اقتصادی، افزایش پس انداز، حفظ محیط زیست، جلوگیری از مهاجرت‌های بی‌رویه و افزایش امنیت و پراکنش فضایی مثبت زیر ساخت‌ها، تاسیسات و غیره در شهرستان گشته است، لیکن کشتیوئیه در زمینه اشتغال، کارآفرینی، پس انداز، تسهیلات، رفاه، آموزش، مسائل زیست محیطی و امنیتی پراکنش فضایی منفی را تجربه کرده است. نابرابری‌های فضایی سبب عدم تعادل در زمینه‌های تعاملات اقتصادی، افزایش پس انداز، حفظ محیط زیست، مهاجرت بی‌رویه، زیر ساخت‌ها و تاسیسات گردیده است. بنابراین پیشنهاداتی چون واگذاری مدیریت صنعت گردشگری به بخش خصوصی؛ استفاده از آماره‌های فضایی و همچنین استفاده از ویژگی‌های اطلاعات جغرافیایی در توزیع و پراکنش خدمات در سطح فضا و غیره پیشنهاد می گردد.

دوره ۷، شماره ۲۴، تابستان ۱۴۰۵
صص ۱۲۷-۱۴۴
مقاله برگرفته از پایانه نامه

کلید واژه‌ها: تحلیل فضایی، توسعه روستایی، اقامتگاه بوم گردی، شهرستان کرمان

Tayebnia@gep.usb.ac.ir

*نویسنده مسئول:

ارجاع به این مقاله: طیب نیا، سیدهادی، پایداری، ابودر؛ و پورجوپاری، مرضیه. (۱۴۰۵). تحلیل فضایی پیامدهای توسعه اقامتگاه‌های بوم گردی بر سکونتگاه‌های روستایی شهرستان کرمان، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، ۷(۲۴)، ۱۲۷-۱۴۴.

 <http://doi.org/10.30470/jegr.2024.2023639.1154>

2821-2266 © University of Zanjan.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

بیان مسئله

تحلیل فضایی یا سازماندهی فضایی روندی برای بهسازی، آرایش منطقی، حفظ تعادل، توازن و هماهنگی بین جمعیت و تأسیسات در فضای جغرافیایی و جلوگیری از بروز عدم تعادل و بازتاب‌های تخریبی و منفی در فضای سرزمین است (سعیدی و همکاران، ۱۳۹۴: ۹۷). در ایران فعالان حوزه اکوتوریسم همواره با مشکل کمبود امکانات اقامتی هماهنگ با اقلیم منطقه در طبیعت مواجه بوده‌اند. وجود یک اقامتگاه مناسب برای استراحت بوم گردان در نزدیکی جاذبه‌های طبیعی همواره یکی از دغدغه‌های مهم برنامه ریزان سفرهای طبیعت گردی بوده است. بنابراین یکی از مهمترین وجوه مدیریت مقاصد گردشگری، تعیین فضاهای گردشگری می‌باشد که اکثر گردشگران در دید و بازدید، آن فضاها را مورد بررسی قرار می‌دهند و الگوی رفتاری گردشگران تابعی از منابع گردشگری است که تبلور آن فضای گردشگری را شکل می‌دهد (کمانداری و مستوفی الممالکی، ۱۳۹۵: ۱۳۶). با این حال سفرهای طبیعت گردی در مقایسه با سایر شاخه‌های توریسم امکانات و زیرساخت‌های کمتری نیاز دارد، ولی حداقل امکانات اقامتی برای اکوتوریست‌هایی که تورهایی به نسبت پرهزینه را خریداری کرده‌اند تا بتوانند تجربه سفری متفاوت داشته باشند جزء نیازهای مهم این نوع سفرها محسوب می‌شود شکل‌گیری این اقامتگاه‌ها و ارتباط آنها با یکدیگر می‌توانند الگوی مناسبی برای توسعه این گونه زیرساخت‌ها محسوب شود. از طرفی چون فعالیت‌های بوم گردی در درون مناطق طبیعی انجام می‌شود این گونه فعالیت‌ها همواره در مواجهه با جامعه میزبان است. بنابراین جامعه میزبان جزء مهمی از یک فعالیت بوم گردی محسوب می‌شود (فرجی راد و همکاران، ۱۳۹۰: ۶۶). در این پژوهش ضرورت دارد تا قبل از ورود به مسئله تفاوت بین مکان و فضا بیان شود هنگامی که از مکان سخن می‌گوییم عموماً فضای کالبدی صرف را در نظر داریم مثلاً اقامتگاه بوم گردی از حیث نوع معماری و ساختارهای کالبدی. اما هنگامی که از فضا سخن می‌گوییم تعاملات پیچیده میان آن کالبد و ارتباطات اجتماعی و قواعد و ارزش‌ها و نگرش‌ها مد نظر قرار می‌گیرد.

برای درک بهتر فضا، فرآیندهای سازنده آن از بعد فیزیکی شامل: زیرساخت‌ها و خدمات توریستی (شامل هتل‌ها، اقامتگاه‌ها، فروشگاه‌ها و غیره) مکانهای مورد بازدید و بعد اجتماعی و ویژگی‌های فرهنگی، رفتارهای منطقه بسیار اهمیت دارد (شکویی و موحد، ۱۳۸۱: ۴). به دلیل اینکه بیشتر هتل‌ها قدیمی هستند و تنها چند هتل پرستاره و مدرن در مرکز استان وجود دارد، همچنین به دلیل اینکه استفاده مناسب از این هتل‌ها برای همه اقشار جامعه در طول سال وجود ندارد، بنابراین مسئله لزوم توجه به معضلات هتل‌ها (وارثی و همکاران، ۱۳۹۰)، ضرورت ایجاد اقامتگاه‌های بوم گردی و توسعه اقامتگاه‌های موجود را شدت می‌بخشد. و از آنجایی که الگو و آرایش فضایی سکونتگاه‌ها در نتیجه فرایندهای اجتماعی و فضایی شکل گرفته‌اند (فرجی سبکبار، ۱۳۹۱، ۸۳). شکی نیست که عدم توزیع عادلانه امکانات و یا کیفیت آنها منجر به عدم رضایت و عدم ثبات و سپس بحران خواهد شد (فرهمندزادگان، ۱۳۹۶: ۱۶). لذا توزیع خدمات و تسهیلات باید به گونه‌ای باشد که ضمن ایجاد عدالت فضایی منافع تمامی اقشار و گروه‌های اجتماعی ساکن را در برگیرد تا روند توسعه روستایی هرچه بیشتر به الگوی پایدار خود با حفظ منافع همه گروه‌ها نزدیک شود (خادم نژاد و همکاران، ۱۳۹۹: ۸۴).

باتوجه به قرارگیری شهرستان کرمان در اقلیم گرم و خشک، مقاوم سازی سازه‌های خشتی در این منطقه ضروری به نظر می‌رسد که می‌بایست مورد بررسی قرار گیرد. استفاده از مصالح خشتی بومی به همراه تثبیت کننده‌های طبیعی می‌تواند تاثیرات مهمی را در شکوفایی این روند به نمایش بگذارد که به عنوان عایق حرارتی در این منطقه عمل می‌کند بنابراین موضوع حذف خشت و سازه‌های خشتی در این منطقه برای ساخت اقامتگاه‌های بوم گردی و توسعه این اقامتگاه‌ها روش درست و مناسبی به نظر نمی‌رسد. که هم اکنون در اندک مواردی از این اقامتگاه‌های مورد مطالعه بدلیل نبود معماران قدیمی و سختی کار متأسفانه جهت بازسازی اقامتگاه‌ها از معماری شهرهای شمالی مثل سقف‌های شیروانی که مختص این مناطق بدلیل باران زیاد است، استفاده می‌شود که علاوه بر هدر رفت انرژی از زیبایی این اقامتگاه‌ها کاسته خواهد شد. که این عدم توجه معماران به اقلیم منطقه در اندک مواردی در ساخت، بهسازی و نوسازی اقامتگاه‌های این شهرستان، محیط را با مخاطراتی مواجهه کرده و سبب نابرابری فضایی شده است، درست است پیشرفت تکنولوژی ضروری است ولی نباید اجازه داد این پیشرفت محیط زیست ما را به خطر بیندازد، بنابراین می‌توان با استفاده از همان راهکارهای به کار

تحلیل فضایی پیامدهای توسعه اقامتگاه‌های ... / طیب‌نیا و همکاران

رفته در ساختمان‌های قدیمی و مطالعه بروی آنها و بروز کردنشان از این راهکارها در طراحی بناهای جدید در اقلیم این شهرستان استفاده کرد و نتیجه مطلوبی گرفت. با دقت در طراحی بناها در اقلیم شهرستان کرمان متوجه می‌شویم که طراحی و ساخت بناها سازگار با محیط بوده و نه تنها صدمه‌ای به محیط زیست وارد نمی‌کردند بلکه با به کارگیری راهکارهای مناسب، همواره بنایی را به وجود می‌آوردند که همساز با اقلیم بوده و وجودش خطری برای محیط نداشته است. توجه به نیاز بنا به سرمایش و گرمایش، به مرور استفاده از انرژی‌های تجدیدناپذیر بیشتر شده به طوری که این منابع رو به پایان هستند. به همین دلیل معماران نیز مانند سایر دانشمندان دنبال یافتن راهی جدید برای تامین زندگی مطلوب برای انسان بوده‌اند (صیادی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۲). در ارتباط با منطقه نمونه گردشگری، استفاده از سامانه‌های اطلاعات جغرافیایی در تحلیل فضایی بوم‌گردی در دهه‌های اخیر آغاز شده است (حکیم دوست و همکاران، ۱۳۹۵: ۷۲). که به منظور حل مسائل ناشی از عدم تعادل‌های منطقه‌ای در محدوده مورد مطالعه، گام نخست شناخت و سطح‌بندی روستاها از نظر برخورداری است. بنابراین آنچه در باب اهمیت ضرورت این پژوهش می‌توان بیان نمود: نابرابری فضایی روستاهای شهرستان کرمان با توجه به توانمندی‌های این روستاها در زمینه جذب بوم‌گرد به دلیل سوء مدیریت، اختصاص نیافتن بهینه امکانات و خدمات مانند عدم سازگاری کاربری‌ها با خواست و نیاز گردشگران می‌باشد. لذا بدون شک ایجاد و بسترسازی برای توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی در روستاها، پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی بسیاری را در پی خواهد داشت و نتایج آن نه تنها شهرستان کرمان بلکه برای کل کشور مفید خواهد بود. بنابراین شناخت و تحلیل فضایی اقامتگاه‌ها از منظر عدالت فضایی ضمن اینکه می‌تواند رضایت گردشگران و جامعه محلی را فراهم کند منجر به استفاده بهینه از قابلیت‌های محیطی خواهد شد (موسوی و همکاران، ۱۳۹۴، ۵۵۲). در این راستا این پژوهش با بررسی ابعاد اقتصادی، اجتماعی فرهنگی مدیریتی کالبدی و امنیتی ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی روستاهای شهرستان کرمان نشان می‌دهد که تحلیل فضایی پیامدهای توسعه اقامتگاه بوم‌گردی متناسب با شرایط اقلیمی منطقه علاوه بر پاسداشت ارزش‌های معماری بومی زمینه را برای توسعه بوم‌گردی و بالتبع توسعه روستایی را فراهم می‌آورد. براین اساس سوالی که در رابطه با موضوع مطرح است اینکه پیامد توسعه اقامتگاه بوم‌گردی به لحاظ فضایی چگونه بوده است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

منشاء تحلیل فضایی پیشینه‌ای طولانی دارد و به زمان بطلمیوس برمی‌گردد (علیچانی، ۱۳۹۴: ۶). تحلیل فضایی بعد از انقلاب کمی رایج شد. و عمدتاً شامل استفاده از روش‌ها و فرآیندهای کمی پدیده‌ها یا پراکندگی‌ها است (Berry and Marbel 1968, Johanston, 1994, Hainining 2003) که به‌عنوان دیدگاه اصلی از دیگر نگرش‌های جغرافیایی مانند نگرش انسان و محیط یا نگرش ناحیه‌ای (Pattison, 1963)، بصورت پارادایم غالب جغرافیا از دهه‌ی ۱۹۶۰ مطرح شد. از این‌رو تحلیل فضایی توسعه گردشگری در مناطق، یکی از الزامات مهم توسعه پایدار گردشگری است که موجب اجتناب از ایجاد و توسعه نابرابری‌های فضایی می‌گردد (افراخته و همکاران، ۱۳۹۵). و آنچه در برنامه‌ریزی خدمات گردشگری می‌تواند به تحقق‌پذیری بیشتر این برابری کمک نماید، توجه به عدالت فضایی و برنامه‌ریزی‌هایی است که تمرکز بین دو عنصر تقاضا (گردشگران) و عرضه (مرکز ارائه‌کننده خدمات) را حفظ نماید (مشکینی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۰).

تحلیل فضایی، دانش قانونی و (کلانتری و ملک، ۱۳۹۳: ۵۹)، شاخه‌ای نوظهور از تحلیل گفتمان (کاشی، ۱۳۹۰: ۱۰۸). و اساساً مطالعه‌ای کاربردی است. که در آن نگاه به محیط و عوامل محیطی همواره نگاهی جستجوگر، ارزیاب و انتقادی می‌باشد. این شیوه از مطالعات مکانی، تنها با نگاه همه‌سوی و نظام‌مند به محیط به نتیجه می‌رسد؛ بنابراین، تحلیل فضایی را می‌توان مقدمه هر نوع برنامه‌ریزی محیطی دانست (نوری و همکاران، ۱۳۸۹: ۴۰). طی سال‌های اخیر تحلیل فضایی جاذبه‌ها و زیر ساخت‌های گردشگری با هدف بررسی مورفولوژی مکانهای گردشگری و توزیع خدمات در نواحی گوناگون انجام می‌شود. فقدان رتبه‌بندی سطح بندی و به دنبال آن توزیع نامتناسب زیرساختها و خدمات گردشگری از جمله کاستی‌های بنیادی و مشهودی است که در بسیاری از مطالعات و طرح‌های

پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، دوره ۷، شماره ۲۴، ۱۲۷-۱۴۴، تابستان ۱۴۰۵

توسعه صنعت گردشگری کشور ما ملموس است (غفاری و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۸). اخیراً تحلیل فضایی در مقیاس محلی با هدف بررسی مورفولوژی مکانهای گردشگری به خصوص مکانهای ساحلی و توزیع خدمات در نواحی مختلف به خصوص اقامتگاه‌ها و سایر تاسیسات زیرساختی مرتبط با گردشگری انجام می‌گیرد. مطالعه موردی بر روی الگوی فضایی پراکندگی زیر ساخت‌ها، فضاهای گردشگری، تقاضای گردشگری، فرآیندهای شکل‌گیری و توسعه فضاهای گردشگری نسبت به اینکه چگونه در فضا نظم می‌یابد به طور متمرکز در جریان است (شماعی و موسی وند، ۱۳۹۰: ۲۵). از سال ۱۹۹۴ میلادی و در نخستین هم‌اندیشی بین المللی انجمن‌های تخصصی اکولوژی، نوع جدیدی از اقامتگاه با نام "اقامتگاه بوم‌گردی، یا اکولوژ" به صورت رسمی به دنیای گردشگری معرفی شد که در این نوع ساختار اقامتگاه، با هویت آن درهم تنیده بود (بوذرجمهری و همکاران، ۱۴۰۰: ۷۴۳).

اقامتگاه بوم‌گردی، اصولاً در محیط‌های طبیعی و بومی با رعایت بالاترین سطح ممکن ضوابط زیست محیطی و به شکلی سازگار با معماری بومی، بافت تاریخی و سیمای طبیعی منطقه تأسیس شده و ضمن حداکثر تعامل با جامعه محلی و توجه به تنوع اقلیم، زمینه حضور گردشگران با کیفیتی قابل قبول و تعریف شده را فراهم آورده است (سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، ۱۳۹۸: ۳). به عنوان مثال اینگونه اقامتگاه‌ها، معمولاً در مناطق روستایی، مناطق بکر طبیعی یا بافت‌ها و اماکن تاریخی شکل گرفته و به همراه فعالیت‌هایی که برای شناخت و معرفی بوم، توسط خانواده‌های کارآفرین و جامعه محلی علاقه مند به گردشگری صورت می‌گیرد، لذا تحلیل فضایی و سطح‌بندی مناطق گردشگری، معیاری برای مشخص کردن وضعیت توزیع جاذبه‌ها، امکانات و تسهیلات و زیرساخت‌های گردشگری و در یک کلام مشخص کردن وضعیت توسعه گردشگری است (افراخته و همکاران، ۱۳۹۵). بنابراین رویکرد اساسی در مطالعات این چینی، داشتن دید فضایی است (حسام و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۶۹). که می‌تواند به عنوان راهکاری عملی برای رسیدن به توسعه پایدار گردشگری در این مناطق باشند (بروج، ۱۳۹۱: ۸۵).

اقامتگاه‌های بوم‌گردی تنها جنبه اقامتی ندارند، بلکه در آنها فعالیت‌های مختلفی نظیر ارائه غذا و نوشیدنی محلی، ساخت، آموزش و فروش صنایع دستی محلی، اجرای نمایش و موسیقی سنتی، برگزاری رویدادهای بومی، تورها و فعالیت‌های بوم‌گردی به چشم می‌خورد. همچنین مکان فیزیکی اقامتگاه به دلیل سبک معماری و مصالح ارگانیک بکار رفته در ساختمان اقامتگاه، طراحی داخلی و مبلمان بومی و همچنین فعالیت‌های تعریف شده در آن، به نوعی یک اکوموزه بوده و یک جاذبه گردشگری محسوب می‌شود (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱-۲۴). به گونه‌ای که آشورث، چهار رویکرد را برای تحلیل گردشگری مشخص کرد که نقش فضایی اقامتگاه‌های بوم‌گردی در این رویکردها برجسته به نظر می‌رسد این چهار رویکرد عبارتند از: ۱- رویکرد تسهیلاتی: که بر تحلیل فضایی مکان جاذبه‌های گردشگری، امکانات، زیرساخت‌ها و مناطق تمرکز دارد. ۲- رویکرد اکولوژیکی: که بر ساختار و مورفولوژی مناطق تمرکز دارد. ۳- رویکرد کاربر: که دیدگاه بازاریابی متمرکزی بر گردشگران است. ۴- رویکرد سیاست: که به طیف وسیعی از مسائل مربوط به سیاست، از جمله ارائه خدمات زیربنایی و بازاریابی مقصد مربوط است (حیدری سورشجانی و دهقان جزی، ۱۳۹۸).

از آنجا که توسعه روستایی براساس گردشگری روستایی و اقامتگاه‌های بوم‌گردی در خط سیر بهره‌گیری از دانش بومی و با تکیه بر سنن مردم محلی صورت می‌پذیرد، اقامتگاه‌های بوم‌گردی ضمن احترام به دانش بومی روستاییان (که نتیجه تجارب ارزنده آنان طی قرون متمادی است)، خدمات گردشگری را که تقریباً یک سویه در شهرها ایجاد می‌شد، به دل روستاها می‌برد و به توسعه راستین آنها کمک می‌کند (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۵) از سویی نیز، ملزومات برنامه ریزی، توسعه و مدیریت بوم‌گردی عبارت‌اند از: مدیریت منابع پایدار و حفاظت از مناطق طبیعی. توسعه پایدار در امر بوم‌گردی مستلزم آن است که منابع طبیعی، فرهنگی و دیگر منابع حفظ شوند تا بدون قربانی کردن نیازهای آتی، منافع جامعه محلی را تأمین کنند (مسرووری جنت و فلاحت، ۱۳۹۴: ۲۵).

اقامتگاه‌های روستایی، بخش دیگر از فرصت‌های ویژه و بالقوه کشورمان در عرصه بوم‌گردی به شمار می‌رود، حوزه‌ای که از آن به عنوان بازیگران جدید گردشگری نام برده می‌شود. به واقع، مراکز اسکان این‌چنینی را می‌توان در نقطه مقابل هتل‌های لوکس و چند ستاره تلقی کرد که در صورت اتخاذ تدابیر هوشمندانه، دستاوردهای بسیاری را برای اقتصاد روستایی، فرهنگ غنی این مرز و بوم و

تحلیل فضایی پیامدهای توسعه اقامتگاه‌های ... / طیب‌نیا و همکاران

توسعه گردشگری کشور در پی خواهد داشت. مراکزی که اقتصاد روستاها را بصورت چشم‌گیری متحول می‌کنند و با تقویت آن، مهاجرت از روستاها دلیلی نخواهد داشت، از سوی دیگر با حیات و بقای روستاها و مراکز اسکان این‌چنینی، فرهنگ غنی روستاهای کشورمان و همچنین آداب و سنن منحصر به فرد آنها نیز به نحو شایسته‌ای حفظ و حراست می‌شود. شواهد نشان می‌دهد، جذابیت این مراکز برای گردشگران خارجی بسیار بالاست و در صورت برنامه‌ریزی هوشمندانه می‌توان گردشگران بسیاری را از اقصای نقاط جهان، جذب اقامتگاه‌های روستایی کرد (که نمونه بارز این نوع از گردشگری خارجی را در روستاهای شهداد و سیرچ می‌توان مشاهده کرد) و نخستین دستاورد این موفقیت در ارزآوری برای کشورمان مشهود و ملموس است توجه به این واقعیت که بخشی از کالا و محصولات ایرانی در حوزه‌های روستایی تولید و قابل عرضه است، توسعه و تقویت بوم گردی، مصداقی از حمایت از کالای ایرانی نیز به شمار خواهد رفت. با توجه به توضیحات فوق، یکی از فعالیت‌های گردشگری، ایجاد اقامتگاه‌های بوم گردی است که پیامدهای ایجاد توسعه و تقویت آن می‌تواند از یک سو امکان حفاظت از منابع و بهره‌برداری پایدار از جاذبه‌های طبیعی را فراهم سازد و از سوی دیگر ایجاد درآمد و اشتغال برای سایر افراد جامعه محلی را به ارمغان آورد (بروج، ۱۳۹۷). اگر این اقامتگاه‌ها ضعیف اداره و یا طراحی شوند و یا از ساکنان محلی جهت اشتغال در آنها استفاده نشود کیفیت خدمات افت خواهد کرد و نمی‌توانند مهمانانشان را راضی نگه دارند و آنجاست که مفهوم اقامتگاه بوم گردی از بین خواهد رفت.

تحلیل فضایی پیامدهای توسعه و تقویت اقامتگاه‌های بوم گردی شهرستان کرمان این مهم را نشان می‌دهد که علاوه بر تامین زیرساخت های گردشگری باعث اشتغالزایی و ایجاد درآمد برای ساکنان این مناطق و بالاخص ساکنان روستایی نیز می‌شود زیرا در اقامتگاه‌ها که بیشتر آن‌ها توسط یک خانواده محلی اداره می‌شود با فعالیت‌های مختلف همچون ارائه غذاهای محلی، آموزش و فروش صنایع دستی محلی، اجرای نمایش و موسیقی سنتی و برگزاری رویدادهای بومی درآمدزایی ایجاد می‌شود. این درآمدزایی می‌تواند جایگزین سایر منابع درآمدی ساکنان مناطق روستایی باشد و از روش‌های کسب درآمد نامناسب مانند فروش زمین‌های کشاورزی، تغییر کاربری اراضی کشاورزی و بهره‌برداری بی‌رویه از منابع طبیعی، جلوگیری کند. در نهایت آنکه با توسعه بوم گردی تمام مشاغل مرتبط با آداب و رسوم، صنایع دستی، فرهنگ و غذاهای محلی احیا می‌شود و احیای مشاغل به معنای رهایی از بیکاری است. به عبارتی با رونق صنعت بوم گردی زمینه سرمایه‌گذاری و اشتغال هرچه بیشتر افراد در منطقه فراهم می‌شود. جدای از آنکه علاوه بر تقویت گردشگری و رشد اقتصادی یک روستا فرصتی ارزشمند برای معرفی آداب و رسوم و فرهنگ یک منطقه شده و از مهاجرت روستاییان به شهرها جلوگیری می‌کند. بنابراین از آنجا که فعالیت‌های بوم گردی با محیط زیست طبیعی، میراث تاریخی و الگوهای فرهنگی روستاها در ارتباط است از آنرو به توسعه روستا کمک خواهد کرد و این ویژگی‌های خاص بوم گردی شهرستان کرمان، استعداد آن را در زمینه برنامه حمایت از فقرا بهبود می‌بخشد. این ویژگیها می‌توانند شامل مواردی از این قبیل باشند: نیاز به مشارکت و کارگروهی، در برگرفتن زنان و بخش غیررسمی در اشتغال گسترده به نفع روستاییان منطقه مورد نظر باشد. کشورهایی که دارای منابع طبیعی غنی هستند، گردشگری وابسته به طبیعت، به سرعت در حال رشد است (خطیب زاده و همکاران، ۱۳۹۹) در همین راستا روستاهای شهرستان کرمان دارای جاذبه‌های بوم گردی فراوانی است. بومگردی همانند سایر فعالیت‌های گردشگری دارای پیامدهای مختلفی است. عمده‌ترین پیامدهای بوم گردی شامل اثرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی می‌باشند. ماتیوس^۱ بر اساس تحقیقات انجام شده توسط باکلی^۲، گرین^۳، هانت^۴ و بو^۵ پیامدهای بوم گردی را از سه بعد مورد توجه قرار می‌دهد. پیامدهای توسعه بوم گردی: ماتیوس (۲۰۰۲) بر اساس تحقیقات انجام شده باکلی، گرین، هانت و بو پیامدهای بوم گردی را به شرح جدول ذیل ارائه می‌دهد:

1. Mathews
2. buckely
3. Green
4. Hunter
5. Hunter

جدول ۱. پیامدهای توسعه بوم‌گردی

پیامد	پیامدهای مثبت	پیامدهای منفی
زیست محیطی	افزایش نظارت	تغییر الگوهای مهاجرتی حیات وحش
	آموزش زیست محیطی	آلودگی آب
	حفظ سکونتگاه‌ها	تخریب سکونتگاه‌ها
	کاهش انگیزه برای استفاده بی‌رویه از منابع	پیامدهای منفی بصری مثل زباله
	افزایش انگیزه برای تلاش حفاظت از بخش خصوصی	بهره برداری بی‌رویه منابع اکولوژیکی (صید بی‌رویه)
	افزایش ظرفیت محلی موجب توسعه حفاظت می‌شود	تغییر کاربری زمین در مناطق تولیدی اولیه
اقتصادی	توجیه برای حفاظت پارک	
	افزایش فرصت‌های شغلی	توزیع ناعادلانه درآمد
	افزایش درآمد خانوار	توزیع نابرابر درآمد
	تأمین مالی برای زیرساخت‌ها	افراد محلی بخاطر مناطق حفاظت شده درآمد خود را از دست می‌دهند.
	تأمین مالی برای مناطق حفاظت شده	مالکیت بیرونی شرکت‌ها
	شریک شدن در درآمد	افزایش نوسان قیمت کالاها خدمات و زمین
اجتماعی	افزایش علاقمندی نسبت به اعمال و مراسم سنتی	کنار گذاشتن مراسم سنتی
	حفاظت دولت از منابع ارزشی فرهنگی	فاصله گرفتن از خود اتکایی
	حفظ هویت فرهنگی	تغییر مناظر فرهنگی
	ارتقاء مبادلات فرهنگی	محدودیت دسترسی به منابع طبیعی
	توسعه همکاری‌های محلی	تغییرات در اقتصاد خانواده‌ها
	آموزش	بهره برداری بی‌رویه از بومیان محلی

ماخذ: بوذر جمهری و همکاران، ۱۴۰۰: ۷۴۵

سابقه طرح اقامتگاه‌های بوم‌گردی در ایران به سال‌های ۸۲ و ۸۳ برمی‌گردد؛ زمانی که آقای مازیار آل داوود تصمیم گرفت اقامتگاهی را در روستای گرمه (اقامتگاه آتشوونی) از توابع شهرستان خور و بیابانک استان اصفهان برای پذیرایی از کویرنوردان و طبیعت گردان ایجاد کند (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۴-۱). بعد از آن در طول دهه اخیر احداث اقامتگاه‌های بوم‌گردی در مناطق روستایی و پس از آن در بافت‌های تاریخی شهرها نیز گسترش یافت که بعضاً شهرتی گسترده و جهانی یافت، نظیر دهکده گردشگری عباس برزگر در روستای بزم شهرستان بوانات استان فارس. بعد از مدتها کشمکش با تدوین آیین نامه "ایجاد، اصلاح، تکمیل، درجه بندی و نرخ گذاری تاسیسات گردشگری و نظارت بر آنها" اقامتگاه‌های بوم‌گردی به رسمیت شناخته شدند (حسن پور و انتظاری، ۱۳۹۶: ۱۰). معروف‌ترین اقامتگاه‌های بوم‌گردی کشور در استان‌های فارس، هرمزگان، خوزستان، کرمان، اصفهان، سمنان، مازندران، گیلان و گلستان است که به جز یک موردی خدمات بقیه آنها برای رقابت در عرصه بین المللی نیست. پراکنش جغرافیایی واحدهای اقامتی بوم‌گردی از بین بیش از ۵۰ واحد نشان می‌دهد سهم اصفهان با بیش از ۲۰ اقامتگاه بیش از سایر استان‌های کشور است (اداره کل سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان خراسان رضوی، ۱۳۹۶).

برای اشاره به نمونه‌های خارجی استفاده از اقامتگاه‌های بوم‌گردی جهت توسعه پایدار گردشگری روستایی، نمونه‌ای از کشور مغولستان را در این جا مطرح می‌کنیم. توسعه گردشگری در مغولستان مبتنی بر طبیعت گردی و گردشگری روستایی بوده و هدف آن آشنا کردن گردشگران از نزدیک با شیوه سنتی زندگی مغولی و محیط زیست متمایز این کشور است. طرح توسعه گردشگری و سیاست توسعه این کشور نشان می‌دهد که خصوصیات اصلی مغولستان، کیفیت محیط روستایی به همراه شیوه زندگی سنتی ساکنان است. چشم اندازهای مختلف، غنای گیاهان و جانوران، مکان‌های تماشایی استثنایی، اقامتگاه‌های سنتی و چادر نشینی و حس کلی آرامش و آسایش، از ویژگی‌های گردشگری در مغولستان است. آن‌ها معتقدند برای تجربه حال و هوای مغولستان، محل اقامت باید تا حد امکان همانند اشکال سنتی بوده و در مناطق تماشایی مستقر شوند. بیشتر اقامتگاه‌های گردشگری به شکل اردوگاه‌هایی در مناطق روستایی است، به

تحلیل فضایی پیامدهای توسعه اقامتگاه‌های ... / طیب‌نیا و همکاران

گونه ای که گردشگران بتوانند چشم اندازهای طبیعی و زندگی سنتی این کشور را تجربه کنند (سند طبیعت گردی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، ۱۳۸۵).

پژوهش‌های انجام شده در زمینه اقامتگاه بوم گردی و بوم گردی به دو دسته داخلی و خارجی تقسیم می‌شوند که در ادامه به معرفی هر دو اشاره می‌شود:

چن (۲۰۲۳) در پژوهشی تحت عنوان "توسعه مدل کسب و کار اکوتوریسم پایدار در مناطق قومی-اقلیتی چین" در چین به این نتیجه رسیده است که کمک به مردم محلی سبب بهبود کیفیت گردشگری و کاهش تاثیر منفی گردشگری و سبب توسعه اکوتوریسم خواهد شد و توسعه اکوتوریسم نیاز به دستیابی به توسعه محیط زیست، رفاه مردم محلی، حفاظت از میراث فرهنگی دارد که نقش عوامل زیست محیطی بسیار مهم و برجسته می باشد. گیل و ختراپال (۲۰۲۲)، در پژوهشی تحت عنوان "اقامتگاه‌های بوم گردی پایدار" به این نتیجه رسیده است که گردشگری برخاسته از نیازهای جامعه است و گرچه این صنعت توسط علوم اجتماعی مدیریت شده است اما نقش مشارکتهای دانشگاهی در این زمینه کم رنگ است و مشارکت های نامتناسب منجر به ناکارآمدی خواهد شد. ویدجایا و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی تحت عنوان "اقامتگاه‌های بوم گردی مریدین و هتل ریزورت در راجاآمپات" به این نتیجه رسیده اند که در طراحی راجاآمپات مدل نچرال بایستی استفاده گردد زیرا نوعی سبک طراحی است که بر اساس فرم، پیروی و عملکرد در سال ۱۹۵۰-۱۹۲۰ اجرا شد و نیز معتقدند که طرح‌های مدرن عملکرد را در الویت قرار می دهند و بایستی در طراحی اقامتگاه‌ها از رنگ‌های سرد که اثر آرامبخش دارند (در مناطق دارای گرمای بیش از حد) استفاده کنند تا بازدید کنندگان احساس نزدیکی به طبیعت کنند. ربکا و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی نقش اقامتگاه‌های بومگردی بر توسعه پایدار گردشگری کشور کنیا" به این نتیجه رسیدند که اکولوژها با افزایش آگاهی جوامع محلی و تغییر نگرش آنها و مسئولان دولتی به محیط طبیعی، در حفاظت از توانمندی های طبیعی و توسعه گردشگری مؤثرند و با توجه به هجوم گردشگران به مناطق طبیعی با ارائه خدمات اقامتگاهی از آسیب رساندن به آنها جلوگیری می کنند. ثقفی (۱۴۰۱)، در پژوهش تحت عنوان "تاثیرات اقامتگاه‌های بومگردی بر روستاهای شهرستان طالقان" به این نتیجه رسیده است که عوامل اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی بالاترین تاثیر و عوامل جغرافیایی کمترین تاثیر را بر بومگردی داشته‌اند. شاه حسینی و همکاران (۱۴۰۱)، در پژوهشی تحت عنوان "تدوین معیارهای طراحی بوم کلبه ها در مناطق شمالی ایران در استان گلستان" به این نتیجه رسیده‌اند که معیار محدوده ساخت و ساز مشخص محصور و قانونی با میانگین ۶۷/۴ بالاترین امتیاز و استفاده از گاز زیستی دارای کمترین میانگین در گروه زیرساختی می‌باشند. وی تاکید نموده است که بخش طراحی در جایگاه خوبی نیست و تنها از دید اجتماعی و فرهنگی جایگاه مناسب تری دارد. باپیری و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی تحت عنوان "طراحی چارچوب مدل کسب و کار پایدار اقامتگاه‌های بوم گردی با استفاده از روش فراترکیب به این نتیجه رسیده است که ضمن تایید ۳۴ مولفه در این زمینه چارچوب پیشنهادی این تحقیق منعطف بوده و قابلیت تولید مدل‌های کسب و کار جدید در شرایط متفاوت را دارد. پوراعتماد و نیک قدم (۱۴۰۱)، در پژوهشی تحت عنوان "ارزیابی سازگاری اقامتگاه‌های موجود در جزیره قشم، هرمز و هنگام" به این نتیجه رسیده‌اند که الگوهای معماری هر منطقه با اقلیم، فرهنگ و تاریخ همان منطقه سازگار شدند، این سازگاری قرن‌ها طول کشید و عدم توجه به این الگوها سبب خلق بناهایی که با اقلیم و فرهنگ منطقه سازگار نیستند، شده است و معماران باید تلاش کنند به جای حذف الگوها، الگوهای جدید را بروز رسانی کنند. ابراهیمی (۱۴۰۰) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی ویژگی‌های اقامتگاه‌های بوم گردی در اقلیم گرم و مرطوب در بوشهر" به این نتیجه رسیده است که الگوهای فضای بوم گردی در معماری مناطق گرم و مرطوب با مولفه های اقلیمی و کالبدی هر یک از شهرهای این مناطق مطابقت دارد. کوهستانی و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهشی تحت عنوان بررسی تاثیر اقامتگاه‌های بوم گردی بر توسعه گردشگری روستایی با میانجیگری تصویری ذهنی مقصد در روستای رادکان" به این نتیجه رسیدند که اقامتگاه‌های بوم گردی بر توسعه گردشگری روستایی تاثیر معنادار و تصویر ذهنی مقصد، رابطه بین اقامتگاه‌های بومگردی با توسعه گردشگری روستایی را میانجیگری می کند. ربیعی و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهشی تحت عنوان "تبیین مدل توسعه سیستم اقامتگاه بومگردی در مناطق روستایی خلخال" به این نتیجه

رسیدند که شهرستان خلخال از مناطق مستعد بومگردی کشور است. ضعف الگوها و پیوندها در یک دهه گذشته یکی از دلایل ضعف اقامتگاه‌های بوم گردی شهرستان است که پس از بررسی و با انجام مدل کیو مدل توسعه آتی ارائه شد که شامل برهم کنشی از مجموعه عوامل و مولفه های موثر بر توسعه اقامتگاه‌های بومگردی است.

باتوجه به مطالعه پیشینه پژوهش می توان نتیجه گرفت راه اندازی اکولوژها یا اقامتگاه‌های بومگردی، از موفق ترین و پایدارترین این کسب و کارهاست که فرصت مناسبی را برای کسب و کارهای کوچک خانوادگی (خانواده محور) ایجاد می کند. اما در صورتیکه پیامدهای توسعه این اقامتگاه‌ها منجر به توسعه بومگردی و افزایش جذب گردشگر خواهند شد که متناسب با معماری بومی منطقه طراحی شده باشند که خود نیز به عنوان جاذبه بوم گردی به شمار می رود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی، و از لحاظ ماهیت و روش توصیفی-تحلیلی مبتنی بر پرسشنامه است. اطلاعات نظری کتابخانه‌ای است و اطلاعات مربوط به منطقه مدنظر با توزیع و تکمیل پرسشنامه گردآوری شده است. واحد تحلیل در این پژوهش، روستاهای دارای اقامتگاه بوم گردی است و جامعه آماری پژوهش را خبرگان (فعالان حوزه صنعت گردشگری) تشکیل داده است.

در این پژوهش، پس از تدوین پرسشنامه برای تعیین میزان اعتبار (روایی) شاخص‌های تهیه شده به منظور سنجش متغیرها از اعتبار محتوا استفاده شد برای این منظور پرسشنامه بین تعدادی از اساتید توزیع شد در این بین تعدادی از سوالات تغییر و تعدادی حذف شدند که در نهایت پرسشنامه مورد نظر آماده گردید برای تعیین میزان پایایی پرسش نامه نیز از آزمون کرونباخ استفاده و مشخص شد ضریب آلفای کرونباخ در سطح بالایی قرار دارد.

این پرسشنامه بدلیل تعداد زیاد معیارها در نرم افزار SPSS کامپیوت و از ۷۲ آیتم به ۳۵ آیتم تقلیل یافت سپس پرسشنامه به تعداد ۱۵ خبره فعال در سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و زیرمجموعه این ارگان توزیع گردید که جهت رتبه بندی معیارها و روستاها از دو طریق آنتروپی شانون و ماباک مورد استفاده قرار گیرد هدف این پژوهش تحلیل فضایی رتبه‌بندی روستاهای دارای اقامتگاه‌های بوم گردی بر اساس معیارهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی، مدیریتی، امنیتی، کالبدی می‌باشد بر این اساس ابتدا معیارها و روستاها معرفی شده سپس با استفاده از روش آنتروپی وزندهی می‌شوند در انتها نیز روستاها توسط روش ماباک رتبه‌بندی می‌شوند کلیه محاسبات نیز در نرم افزار اکسل انجام شده است.

جدول ۳. شاخص‌ها و متغیرهای تحقیق

متغیر	شاخص	مولفه	گویه
اقتصادی	اشتغال	اشتغال	اشتغال جوانان و زنان، اشتغال پایدار/ فصلی، اشتغال خانوادگی/ فردی، کاهش بیکاری، تنوع اشتغال
		کارآفرینی	ایجاد کسب و کار کوچک و متوسط، رشد و شکوفایی فرصت‌های شغلی جدید، ایجاد انواع مشاغل خدماتی: خرده‌فروشی، آژانس، پمپ‌بازین، رستوران، ساختمان‌سازی و...
		درآمد	درآمد پایدار/ فصلی
		پس‌انداز	افزایش پس‌انداز
	هزینه‌های زندگی	نقدینگی	میزان نقد شدن دارایی‌های مختلف
		هزینه‌های زندگی	افزایش هزینه و مخارج زندگی
		سرمایه‌گذاری	ورود سرمایه‌گذاران غیربومی به روستاها، افزایش توان سرمایه‌گذاری روستاییان در گردشگری
	وام و تسهیلات	ارزش و قیمت کالاها	افزایش قیمت: زمین، محصولات و تولیدات، خدمات
		وام و تسهیلات	بلاعوض و بدون ضامن، کم‌بهره
		تولید	دامداری: حفظ و گسترش دامداری (دام بزرگ و کوچک، پرندگان، ماهی و زنبور و...)، تنوع تولید و عرضه لبنیات محلی، تخم‌مرغ، عسل، گوشت، مرغ

تحلیل فضایی پیامدهای توسعه اقامتگاه‌های ... / طیب‌نیا و همکاران

متغیر	شاخص	مولفه	گویه
اجتماعی - فرهنگی	توانمندسازی/ توانا شدن اقتصادی	کشاورزی: حفظ و گسترش اراضی کشاورزی و باغات، عرضه مستقیم و کاهش نقش دلالان، تنوع تولید	کشاورزی: حفظ و گسترش صنایع دستی و بومی، تنوع محصولات
		فرآوری	برندسازی محصولات، بسته‌بندی، تبدیل و فرآوری انواع محصولات دامی و کشاورزی
		خرید و فروش/ توزیع	ایجاد و گسترش بازارهای محلی جهت فروش محصولات و صنایع، بازاریابی محصولات
		رفاه	توان خرید مایحتاج اولیه، مسافرت، ماشین، کاهش فقر، فرستادن فرزندان به مدارس شهری، دانشگاه و...
		معیشت/ امنیت غذایی	توانایی فراهم کردن یا استفاده از کلیه گروه‌های مواد غذایی سالم، توانایی تولید و تامین مواد غذایی در خود روستا، خودکفایی یا دسترسی همه مردم به غذای کافی و سالم، پایداری در دریافت غذا
	سرمايه اجتماعي	توانمندسازی/ توانا شدن اقتصادی	غلبه بر ناتوانی و وابستگی یا عدم وابستگی به منابع و تولیدات خارجی (شهر) و دولت برای روستاییان و زنان، منابع، زنجیره تامین در روستا، داشتن مجوز و پروانه بهره‌برداری، غلبه بر و فرصت‌ها به دسترسی برابر حق موانع، خصوصی‌سازی تولیدات و خدمات روستایی: تغییر بر نحوه انجام فعالیت‌ها، خودتکایی، دسترسی برابر و جامعه، بخش‌های محروم توانمندشدن و راحت به منابع تولید، حمایت
		سرمايه اجتماعي	اجتماعی - انسجام یکپارچگی (همبستگی) و مشارکت و همکاری، اعتماد، تعاملات اجتماعی صمیمانه، حفظ فرهنگی، مسئولیت‌پذیری، عضویت در گروه‌های محلی، آگاهی اجتماعی، حمایت از یکدیگر
		توانمندسازی اجتماعي	قدرت اجتماعی، محیط در خود زندگی کنترل تصمیم‌گیری، حق و مالکیت حق داشتن، ارزش احساس و ملی محدوده در اقتصادی عادلانه نظام کردن فراهم به‌منظور اجتماعی تغییرات بر جریان تأثیرگذاری جهانی، برقراری یا دسترسی به عدالت برای همه افراد روستا، بهبود اعتماد به نفس روستاییان: خودباوری، بیش‌تر بسیج انگیزه درونی برای رسیدن به اهداف (توسعه): تشویق افراد، انتقال قدرت به روستاییان، دسترسی سیاسی فرآیندهای در مشارکت فرصت محصولات، افزایش و خدمات به
		بهداشت و درمان	افزایش تعداد مراکز درمانی و بهداشتی، داروخانه، آب لوله‌کشی و تصفیه شده، تعبیه سطل زباله و جمع‌آوری بهداشتی زباله، فاضلاب، پزشک، ماما، نظافت محله‌ها، توجه به مقوله ورزش و سلامتی، تفکیک زباله
		آموزش	افزایش تعداد مراکز آموزشی، افزایش سطح آگاهی و دانش، توجه به دانش بومی، سطح سواد و تحصیلات، حفظ و تقویت زبان و لهجه بومی، یادگیری زبان خارجی، افزایش انواع اطلاع‌رسانی و آموزش مرتبط با گردشگری، افزایش مهارت‌ها، تاسیس کتابخانه عمومی، افزایش خرید کتاب، افزایش ساعت مطالعه افراد
	باورها و فرهنگ‌ها	آداب و رسوم	حفظ و گسترش آداب و رسوم، نحوه برگزاری و برپایی، میزان اجرای: جشن و عروسی، عزاداری، مناسبت‌ها، بازی‌ها، موسیقی، رقص، نمایش
		باورها و فرهنگ‌ها	حفظ و گسترش باورها و فرهنگ‌ها، تخریب باورها و فرهنگ‌ها، غذاها و شیرینی‌های محلی و روش‌های پخت و تهیه، سفره‌آرایی، استقبال یا پذیرایی از مهمان با گردشگر، آراستگی خانه و ادوات آن، تجربیات، افسانه‌ها و داستان‌ها و اسطوره‌ها، سبک زندگی: نوع پوشش، زبان و لهجه، نوع غذا خوردن، ظروف، نوشیدنی‌ها، نحوه رفتار، هنر و مهارت‌ها
		کیفیت زندگی	آرامش، راحتی، دسترسی، رفاه، رضایت، سلامت جسم و روان، تفریح و اوقات فراغت، آزادی، ساختار و کیفیت روابط اجتماعی افراد در جامعه، احساس سرزندگی، شادی و خوشبختی در محیط روستا، لذت از ورزش و مطالعه
		جمعیت	مهاجرت به شهر، مهاجرت معکوس، جوانی/ پیری جمعیت (ساختار)، پایداری جمعیت
		جاذبه‌های تاریخی- فرهنگی	حفظ و گسترش معماری بومی، تخریب معماری بومی، حفظ تناسب معماری با محیط طبیعی و فرهنگ جامعه، حفظ و ثبت بناهای تاریخی (مساجد، کاروان‌سرا، زیارتگاه‌ها، قلعه، مقبره، حمام و...)، سیاه‌چادر
زیست‌محیطی	پوشش گیاهی	حفظ و گسترش، تخریب مراتع، گیاهان دارویی و نادر، استفاده بهینه، احیا، حفظ گونه‌های منحصر به فرد	
	منابع آب	حفظ و احیا یا تخریب منابع آب طبیعی چون (چاه و قنات و چشمه، رودخانه)، کیفیت، دسترسی	
	خاک	توسعه اراضی، توجه به حفظ منابع خاک	
	چشم‌اندازها/ جاذبه‌های طبیعی	کوه، دشت، بیابان، جنگل، رود، دریاچه، غار، صخره، همکاری در جهت حفظ تنوع زیستی، حفظ گونه‌های کمیاب	
	حیات جانوری	حفظ و گسترش حیات جانوری، تخریب حیات جانوری، استفاده بهینه از آن‌ها برای گردشگران (شترسواری)،	

متغیر	شاخص	مولفه	گویه
			اسواری
		آلودگی‌ها	آب، هوا، صدا، منظر
		انرژی	استفاده از انرژی‌های نو و پایدار (آفتاب و باد)،
امنیتی	امنیت	در داخل روستا و منازل، در جاده‌ها و مناطق بکر، ثبات سیاسی، امنیت عمومی و شخصی، کاهش جرایم و ناهنجاریها	
کالبدی-فنی	زیرساخت	آب، برق، گاز، تلفن (مخابرات)، اینترنت، جاده، حمل و نقل، پست، آنتن‌دهی صدا و سیما، مراکز اقامتگاهی و تفریحی،	
	ساخت‌وساز	مقاوم سازی بناها، استفاده از مصالح بومی در ساخت و ساز و ایجاد جذابیت، بهبود و تعریض معابر و پل‌ها، زیباسازی،	

ماخذ: وکیل‌الرعیایا و همکاران ۱۳۹۶، مختاری و همکاران ۱۳۹۶، عزیزی و همکاران ۱۳۹۸، روش‌نعلی و ریاحی ۱۳۹۶، سجاسی‌قیداری و همکاران ۱۳۹۳، عنابستانی و همکاران ۱۳۹۸، میرکتولی و امیدوار ۱۳۹۴ و نگارندگان، ۱۴۰۳

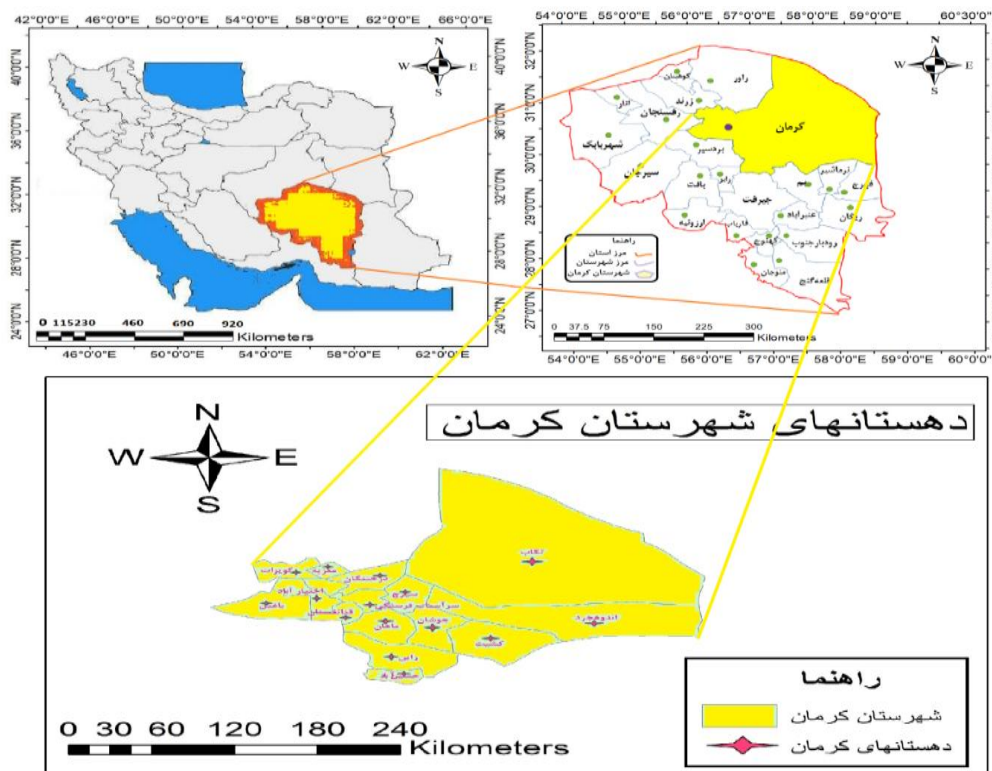
روش آنتروپی یکی از روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره برای محاسبه وزن معیارها می‌باشد. در این روش نیازمند به ماتریس معیار-گزینه می‌باشد. این روش در سال ۱۹۷۴ توسط شانون و ویور ارائه شد. آنتروپی بیان‌کننده مقدار عدم اطمینان در یک توزیع احتمال پیوسته است. ایده اصلی این روش آن است که هر چه پراکندگی در مقادیر یک شاخص بیشتر باشد، آن شاخص از اهمیت بیشتری برخوردار است. شانون نشان داد که وقایع با احتمال وقوع زیاد اطلاعات کمتری در اختیار می‌گذارند و برعکس هرچه قدر احتمال وقوع یک رخداد کمتر باشد، اطلاعات حاصل از آن بیشتر است. با به دست آوردن اطلاعات جدید، درواقع عدم قطعیت‌ها کاهش یافته و ارزش اطلاعات جدید برابر با مقداری است که از عدم قطعیت کاسته شده است. درنتیجه عدم قطعیت و اطلاعات پارامترهایی وابسته به هم هستند.

پرسشنامه روش آنتروپی شانون نیز همانند ماتریس آن می‌باشد. گام‌های این روش مطابق زیر می‌باشد که جهت رتبه‌بندی معیارها در خصوص میزان اهمیت معیارها در زمینه توسعه بومگردی در روستاهای دارای اقامتگاه بوم گردی استفاده شد که مراحل آن به شرح ذیل انجام گردید:

مرحله اول: ابتدا ماتریس تصمیم را تشکیل داده (یعنی سوالات پرسشنامه، وارد می‌شود). در سطرها سوالات پرسشنامه و در ستون‌ها روستاهای دارای اقامتگاه بومگردی را وارد می‌شود در گام دوم به بی‌مقیاس سازی درایه‌ها به این صورت که هر درایه به مجموع درایه‌های آن ستون تقسیم شد پرداخته شد. در مرحله سوم بایستی E_j یا آنتروپی شانون را محاسبه شود و سپس درجه انحراف و وزن هر شاخص را نیز بدست بیاید. آنتروپی E_j محاسبه می‌گردد و k به عنوان مقدار ثابت مقدار E_j را بین ۰ و ۱ نگه می‌دارد. در ادامه مقدار d_j (درجه انحراف) محاسبه می‌شود که بیان می‌کند شاخص مربوطه (d_j) چه میزان اطلاعات مفید برای تصمیم‌گیری در اختیار تصمیم‌گیرنده قرار می‌دهد. هر چه مقادیر اندازه‌گیری شده شاخصی به هم نزدیک باشند نشان‌دهنده آنست که گزینه‌های رقیب از نظر آن شاخص تفاوت چندانی با یکدیگر ندارند. لذا نقش آن شاخص در تصمیم‌گیری باید به همان اندازه کاهش یابد. سپس مقدار وزن W_j محاسبه می‌گردد که در آن بهترین وزن انتخاب می‌شود. اگر تصمیم‌گیرنده از قبل وزن خاصی (λ_j) را برای شاخص در نظر گرفته باشد وزن جدید W^0_j محاسبه می‌شود.

منطقه مورد مطالعه این تحقیق، شهرستان کرمان است که در یک موقعیت پایکوهی قرار دارد. از شمال به بخش شهداد و چترود، از جنوب به بخش‌های راین و گلباف، از مشرق به شهرستان شهداد و از مغرب به شهرستان باغین و بردسیر محدود می‌باشد. براساس تقسیمات کشوری سال ۱۳۹۵ دارای شانزده دهستان (ماهان، قناتخستان، اندوهجرد، تکاب، سیرچ، جوشان، کشیت، اختیارآباد، باغین، درختنگان، زنگی‌آباد، سرآسیاب فرسنگی، حسین‌آباد گرو، راین، کویرات و معزیه) و ۵۲۱ سکونتگاه روستایی دارای سکنه می‌باشد (شهرداری کرمان، ۱۴۰۱).

تحلیل فضایی پیامدهای توسعه اقامتگاه‌های ... / طیب‌نیا و همکاران

شکل ۱. موقعیت شهرستان و دهستانهای کرمان (مأخذ: سازمان نقشه‌برداری کشور، ۱۴۰۱)

بر اساس مطالعات صورت گرفته شهرستان کرمان دارای ۱۵۵ جاذبه گردشگری می‌باشد که جاذبه‌های تاریخی با اختصاص ۹۶ مورد در رتبه اول قرار دارند. جاذبه‌های تاریخی شهرستان کرمان شامل قلعه‌ها، کاروانسراها، آب‌انبارها و حمام‌های متعددی می‌باشد که در دوره‌های مختلف ساخته شده‌اند. البته بیشتر این آثار متعلق به دوران اسلامی است. علاوه بر آثار تاریخی و فرهنگی جاذبه‌های طبیعی زیادی در این شهرستان واقع شده‌اند. وجود شبکه حمل و نقل هوایی، ریلی، زمینی، وجود شرکت‌های خدماتی گردشگری فعال در کرمان، وضعیت مطلوب بهداشتی، درمانی، پوشش بالای خدمات آب، برق، گاز در اکثر نقاط شهری و روستایی شهرستان کرمان زمینه لازم را برای توسعه گردشگری و اکوتوریستی در این شهرستان را فراهم نموده است. هم‌اکنون بوم‌گردی، یکی از گزینه‌های رشد و توسعه روستاهای ایران است، به طوری که در سند برنامه ششم طبق ماده ۳۶ و ۹۸ به آن توجه خاص مبذول شده که در آن در جهت توسعه بوم‌گردی و توانمندسازی اقتصاد روستایی، راهبرد توسعه گسترده‌ای در رابطه با تأسیس اقامتگاه‌های بوم‌گردی اجرا شد، که این واحدها از کمتر از ۲۶ واحد در سال ۱۳۹۲ به ۶۶۹ مورد در مرداد ماه ۱۳۹۶ رشد یافت (معاونت گردشگری میراث فرهنگی، ۱۳۹۳: ۲).

در زمینه تأسیس اقامتگاه‌های بوم‌گردی استان کرمان طی سالهای ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ جایگاه اول، و در آمار منتشر شده در مردادماه ۱۳۹۶ به عنوان استان دوم، پس از اصفهان معرفی شده است (سجادی و قاضی زاده، ۱۳۹۷: ۴۱).

باتوجه به تحقیقات صورت گرفته، شهرستان کرمان نیز ۷۲ اقامتگاه روستایی را به خود اختصاص داده است که تعداد اتاق و تعداد تخت‌های موجود در اقامتگاه‌های بوم‌گردی شهرستان کرمان به ترتیب ۳۴۶ و ۲۰۲۳۸ برآورد گردیده است (اداره کل میراث فرهنگی و صنایع دستی و گردشگری استان کرمان ۱۴۰۱). که در جدول ۲ نام روستاهای دارای اقامتگاه بوم‌گردی آورده شده است.

جدول ۲. روستاهای دارای اقامتگاه بوم‌گردی مورد مطالعه

ردیف	روستاهای دارای اقامتگاه بوم گردی	تعداد اتاق	ردیف	روستاهای دارای اقامتگاه بوم گردی
۱	پیرغیب بالا	۸	۱۵	ده بالا
۲	هنزا	۴	۱۶	سکنج
۳	دولت آباد	۵	۱۷	باقرآباد

ردیف	روستاهای دارای اقامتگاه بوم گردی	تعداد اتاق	ردیف	روستاهای دارای اقامتگاه بوم گردی
۴	ملک آباد	۳	۱۸	چشمه حسین آباد
۵	ده سیف	۸	۱۹	بلبلوئییه
۶	زیارتگاه	۸	۲۰	کهن یاور
۷	شفیع آباد	۴۰	۲۱	ده شیب
۸	هوتک	۵	۲۲	ده لولو
۹	کشیتوئییه	۳	۲۳	جوپار
۱۰	سیرچ	۸	۲۴	ظهرود راین
۱۱	بی بی حیات	۵	۲۵	ماهان
۱۲	کشیت	۶	۲۶	راین
۱۳	قناتغستان	۵	۲۷	شهداد
۱۴	ولی آباد	۲	تعداد اتاق اقامتگاههای بوم گردی ۳۴۶	
تعداد تخت های اقامتگاهانگاه بوم گردی ۲۰۲۳۸				

منبع: سازمان صنایع دستی، میراث فرهنگی و گردشگری

یافته‌ها و بحث

با توجه به تحلیل فضایی صورت گرفته، بالاترین رتبه در زمینه معیارها به ترتیب بعد امنیتی، آلودگی ها، حیات جانوری، مدیریت محلی، انرژی، ساخت و ساز، خاک، چشم اندازها و جاذبه‌های طبیعی، کارآفرینی، خرید و فروش و توزیع، اشتغال، رفاه، توانمندسازی اجتماعی، توانمندسازی اقتصادی، زیرساخت، منابع آب، نقدینگی، فرآوری، آموزش، بهداشت و درمان، درآمد، باورها و فرهنگ‌ها، کیفیت زندگی، معیشت غذایی، آداب و رسوم، جمعیت، تولید، سرمایه گذاری، هزینه‌های زندگی، سرمایه اجتماعی، پس انداز، وام و تسهیلات، ارزش قیمت و کالاها، پوشش گیاهی، جاذبه های تاریخی و فرهنگی را بدست آورده و کمترین میزان اهمیت از نظر خبرگان جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی بوده است. که با استفاده از وزن بدست آمده در این روش، در روش ماباک به رتبه بندی اقامتگاه‌های بوم گردی با توجه به تحلیل فضایی پیامدهای توسعه بوم گردی منطقه مورد مطالعه پرداخته خواهد شد، که توضیحات آن به شرح زیر ارائه می‌گردد.

روش ^۱MABAC از روش‌های جدید تصمیم‌گیری چند معیاره است که توسط پاکومار و سیروویک^۲ ارائه شد، هدف این روش رتبه‌بندی گزینه‌ها در یک مدل تصمیم‌گیری چندمعیاره می‌باشد. مراحل این روش در ادامه آورده شده است. در این روش قصد داریم از بین ۳۵ معیار مورد نظر که عبارتند از: امنیتی، آلودگی ها، حیات جانوری، مدیریت محلی، انرژی، ساخت و ساز، خاک، چشم اندازها و جاذبه‌های طبیعی، کارآفرینی، خرید و فروش و توزیع، اشتغال، رفاه، توانمندسازی اجتماعی، توانمندسازی اقتصادی، زیرساخت، منابع آب، نقدینگی، فرآوری، آموزش، بهداشت و درمان، درآمد، باورها و فرهنگ‌ها، کیفیت زندگی، معیشت غذایی، آداب و رسوم، جمعیت، تولید، سرمایه گذاری، هزینه‌های زندگی، سرمایه اجتماعی، پس انداز، وام و تسهیلات، ارزش قیمت و کالاها، پوشش گیاهی، جاذبه های تاریخی و فرهنگی تنها بحث آلودگی جنبه منفی دارد و مابقی معیارها جنبه مثبت دارند همچنین وزن معیارها نیز در شکل زیر آورده شده است. در گام دوم باید ماتریس تصمیم کمی را با استفاده از روابط زیر نرمال کرد. اگر معیار مثبت باشد از رابطه اول و اگر معیار منفی باشد از رابطه دوم استفاده می‌شود. در این رابطه x_i^+ بزرگترین مقدار هر ستون معیار و x_i^- کمترین مقدار هر ستون معیار است. که آلودگی دارای معیار منفی و بقیه معیارها مثبت می‌باشند. در گام سوم ماتریس وزن دار را تشکیل می‌شود. به بیان دیگر برای نرمال سازی باید هر کدام از درایه‌های ماتریس نرمال را با عدد ۱ جمع کرد و سپس در وزن معیارها ضرب نمود. در گام چهارم ماتریس مرز ناحیه تخمین (G) محاسبه می‌شود. به بیان دیگر باید میانگین هندسی درایه‌های هر ستون معیار را در ماتریس وزن دار محاسبه کرد. در گام پنجم

1. Multi-Attributive Border Approximation area Comparison (MABAC)

2. Pamučar, D., & Čirović, G

تحلیل فضایی پیامدهای توسعه اقامتگاه‌های ... / طیب‌نیا و همکاران

فاصله هر گزینه از مرز ناحیه تخمین (g) محاسبه می‌شود. به عبارت دیگر باید درایه‌های ماتریس وزن دار از مقدار g که در مرحله قبل محاسبه شد، کم شود. در گام ششم، گزینه‌های پژوهش رتبه بندی می‌شود در واقع این رابطه بیان می‌کند که امتیاز هر گزینه از جمع سطری ماتریس q حاصل می‌شود.

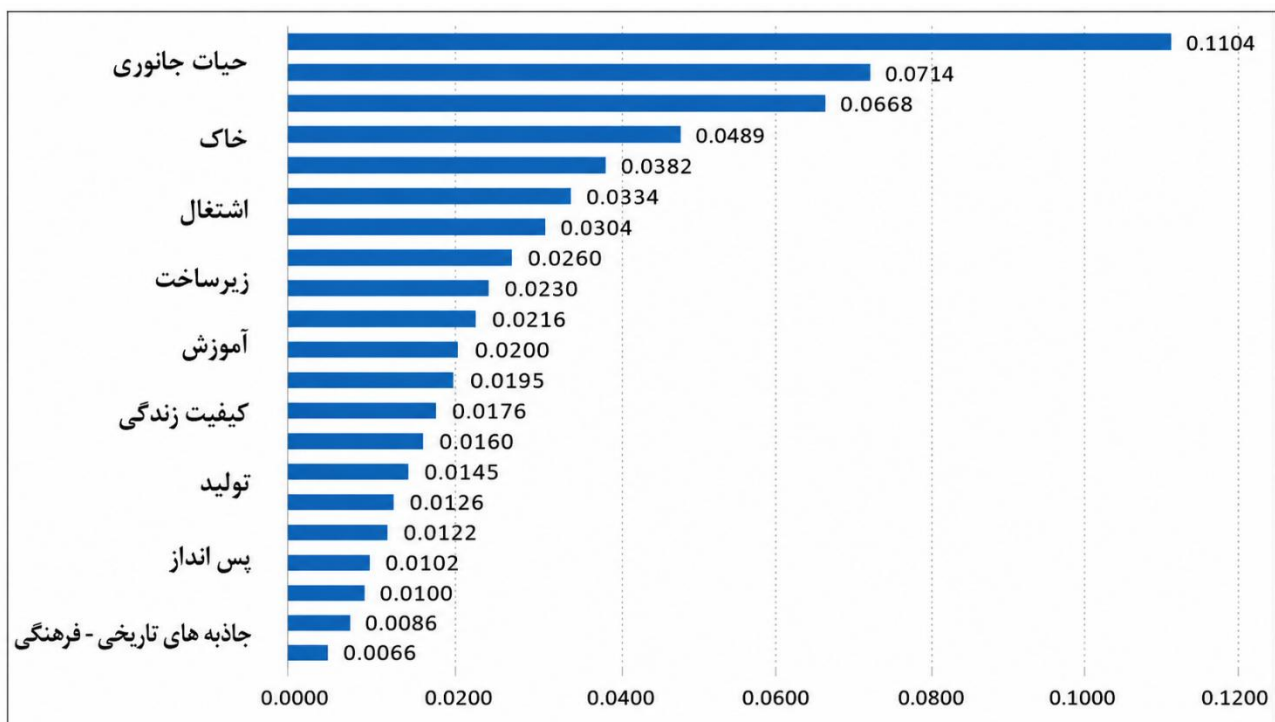
جدول ۴. رتبه‌بندی روستاهای دارای اقامتگاه بوم‌گردی

نام روستا	امتیاز q	رتبه روستا	نام روستا	امتیاز	رتبه روستا
پیرغیب بالا	-۰/۰۰۱۸	۱۸	بلبلوئیه	-۰/۰۰۴۱	۲۱
هنزا	-۰/۰۰۳۹	۲۰	کهن یاور	۰/۰۰۰۷	۱۰
دولت آباد	۰/۰۰۱۳	۷	ده شیب	-۰/۰۰۰۳	۱۵
ملک آباد	۰/۰۰۰۲	۱۲	ده لولو	-۰/۰۰۴۵	۲۴
ده سیف	-۰/۰۰۰۵	۲۵	جوپار	۰/۰۰۶۶	۴
زیارتگاه	-۰/۰۰۴۲	۲۳	ظهرود راین	۰/۰۰۸۵	۳
شفیع آباد	۰/۰۰۱۱	۸	ماهان	۰/۰۰۹۹	۱
هوتک	۰/۰۰۰۲	۱۳	راین	۰/۰۰۸۵	۲
کشیتوئیه	-۰/۰۰۵۹	۲۷	شهداد	۰/۰۰۶۱	۵
سیرچ	-۰/۰۰۵۶	۲۶	چشمه حسین آباد	-۰/۰۰۰۵	۱۶
بی بی حیات	۰/۰۰۱۴	۶	باقرآباد	-۰/۰۰۴۱	۲۲
کشیت	-۰/۰۰۳۴	۱۹	ماهان	۰/۰۰۹۹	۱
قناتغستان	۰/۰۰۰۳	۱۱	سکنج	-۰/۰۰۱۲	۱۷
ولی آباد	۰/۰۰۰۱	۹	ده بالا	۰/۰۰۰۲	۱۴

جدول ۵. اوزان شاخص‌های مورد مطالعه

اقتصادی	توانمندسازی / توانا شدن	معیشت / امنیت غذایی	رفاه	خرید و فروش / توزیع	فرآوری	تولید	وام و تسهیلات	ارزش و قیمت کالاها	سرمایه گذاری	هزینه های زندگی	تقدینگی	پس انداز	درآمد	کارآفرینی	اشتغال
EJ	DJ	WJ	RAN K	۹۹۵	۹۹۶	۹۹۴	۹۹۵	۹۹۷	۹۹۷	۹۹۷	۹۹۵	۹۹۷	۹۹۵	۹۹۴	۹۹۴
۰	۰/۰۰۴۸	۰/۰۰۲۸	۱۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰/۰۰۳۳	۰/۰۰۱۹	۲۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰/۰۰۰۵	۰/۰۰۲۹	۱۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰/۰۰۰۵	۰/۰۰۳۱	۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰/۰۰۰۴	۰/۰۰۲۵	۱۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰/۰۰۲۷	۰/۰۰۱۶	۲۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰/۰۰۱۹	۰/۰۰۱۵	۳۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰/۰۰۱۸	۰/۰۰۱	۳۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰/۰۰۲۲	۰/۰۰۱۳	۲۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰/۰۰۴۳	۰/۰۰۲۵۳	۱۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰/۰۰۰۲	۰/۰۰۱۱۷	۳۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰/۰۰۰۴	۰/۰۰۲۳۴	۲۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰/۰۰۵۴	۰/۰۰۳۲	۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۰	۰/۰۰۰۵	۰/۰۰۲۹۵	۱۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰

مدیریت محلی	ساخت و ساز	زیرساخت	امنیتی	انرژی	آلودگی ها	حیات جانوری	جاذبه های طبیعی	خاک	منابع آب	پوشش گیاهی	جاذبه ها	جمعیت	کیفیت زندگی	فرهنگ و باورها	رسوم	آموزش	بهداشت و درمان	توانمندسازی اجتماعی	سرمایه
۰/۰۹۹۱	۰/۰۹۹۳	۰/۰۹۹۵	۰/۰۹۸۱	۰/۰۹۹۳	۰/۰۹۸۷	۰/۰۹۸۸	۰/۰۹۹۴	۰/۰۹۹۳	۰/۰۹۹۵	۰/۰۹۹۸	۰/۰۹۹۸	۰/۰۹۹۷	۰/۰۹۹۶	۰/۰۹۹۶	۰/۰۹۹۶	۰/۰۹۹۵	۰/۰۹۹۵	۰/۰۹۹۵	۰/۰۹۹۷
۰/۰۰۸۳	۰/۰۰۶۴	۰/۰۰۴۷	۰/۰۰۱۸	۰/۰۰۶۵	۰/۰۰۱۲	۰/۰۰۱۱۴	۰/۰۰۵۶	۰/۰۰۰۶	۰/۰۰۴۴	۰/۰۰۱۳	۰/۰۰۱۱	۰/۰۰۲۹	۰/۰۰۳۶	۰۰۰۳۹۰	۰/۰۰۲۳	۰/۰۰۴۲	۰/۰۰۴۱	۰/۰۰۴۸	۰/۰۰۲۱
۰/۰۰۴۸	۰/۰۰۳۷	۰/۰۰۲۷	۰/۰۰۱۱	۰/۰۰۳۸۱	۰/۰۰۷۱	۰/۰۰۶۶۸	۰/۰۰۳۳	۰/۰۰۳۵	۰/۰۰۲۶	۰/۰۰۰۷	۰/۰۰۰۶۶	۰/۰۰۱۲۲	۰/۰۰۲۱۵	۰/۰۰۳۳۱	۰/۰۰۱۹۳	۰/۰۰۲۴۵	۰/۰۰۲۳	۰/۰۰۲۸	۰/۰۰۱۲۲
۴	۶	۱۵	۱	۵	۲	۳	۸	۷	۱۶	۳۴	۳۵	۲۶	۲۲	۲۲	۲۵	۱۹	۲۰	۱۳	۳۰

شکل ۲. رتبه بندی معیارها

باتوجه به انجام محاسبات لازم در مدل‌های فوق، و رتبه بندی ۲۷ مکان دارای اقامتگاه بوم گردی جهت تحلیل فضایی پیامدهای توسعه اقامتگاه بوم گردی شهرستان کرمان بالاترین رتبه روستای دارای اقامتگاه بوم گردی و پیامدهای مثبت اقتصادی، اجتماعی زیست محیطی، مدیریتی، کالبدی فضایی توسعه بوم گردی، ماهان با امتیاز ۰/۰۰۹۹ و پایین ترین رتبه را کشیتویه با امتیاز ۰/۰۰۵۹- به خود اختصاص داده است. بقیه روستاها به ترتیب از بالاترین به پایین ترین رتبه عبارتند از: ماهان، راین، ظهورود راین، جوپار، شهداد، بی بی حیات، دولت آباد، شفیع آباد، ولی آباد، کهن یاور، قناتغستان، ملک آباد، هوتک، ده بالا، ده شیب، چشمه حسین آباد، سکنج، پیر غیب بالا، کشیت، هنزا، بلبلوئیه، باقرآباد، زیارتگاه، ده لولو، ده سیف، سیرچ که این نابرابری فضایی در پراکنش فضایی امکانات، تسهیلات و خدمات در این رتبه بندی مشهود است.

تحلیل فضایی پیامدهای توسعه اقامتگاه‌های ... / طیب‌نیا و همکاران

مشاهدات میدانی نگارندگان در زمینه تحلیل فضایی پیامدهای اقامتگاه بوم‌گردی نشان می‌دهد روستاهایی در این زمینه موفق بوده‌اند که اقامتگاه‌های آن متناسب با زیست بوم منطقه بوده و از مصالح متناسب با اقلیم منطقه استفاده نموده‌اند. بطور مثال روستای کهن یاور که روستایی دستکند در دل کوه می‌باشد، نسبت به سکنج یا سیرچ که از مصالح جدید آهن، آجر و غیره استفاده کرده است توانسته است در جذب بوم‌گرد موفق باشد.

نتیجه‌گیری

متن تعداد مناسب اقامتگاه‌ها می‌تواند به توسعه اقتصادی منطقه کمک کند. به منظور موفقیت، تعداد اقامتگاه‌های موجود باید با سطح تقاضای گردشگرانی که به مقصد می‌آیند، همخوانی داشته باشد. همچنین با فرض ثابت ماندن میزان تقاضا، با افزایش اقامتگاه‌ها، تعادل عرضه و تقاضا در منطقه بر هم می‌خورد و می‌تواند منجر به رقابت‌های ناسالم و نابرابری فضایی شود. از طرفی از طریق معماری می‌توان جامعه را از مطلوبیت و ارزش فراوان اقتصادی و زیست محیطی انرژی‌های پاک مطلع کرد. معماری سبز بخشی از معماری ارگانیک است که هدف آن بهبود یافتن وضعیت آب و هوا و جلوگیری از اثرات منفی ساخت و ساز بر محیط زیست است. طراحی فضاهای اقامتگاه‌های بوم‌گردی در مناطق گرم و خشک بایستی طوری جهت‌گیری شود که یکی از دیوارهای اصلی و بسیاری از پنجره‌ها رو به جنوب باشد. استفاده از مصالح با ذخیره گرمایی بالا مناسب این منطقه می‌باشد معهدا اکثر اقامتگاه‌های بوم‌گردی منطقه طبق مشاهدات میدانی بر اساس بوم منطقه طراحی، ساخته و توسعه داده شده‌اند. با توجه به تحلیل فضایی در زمینه توزیع فضایی امکانات در راستای توسعه بوم‌گردی نتایج ذیل حاصل شد:

- در زمینه پراکنش فضایی اقتصادی، پیر غیب بالا، دولت‌آباد، ده سیف، سیرچ، بی‌بی حیات، کشیت، قناتغستان، جوپار، ماهان، راین و شهداد مثبت ارزیابی شده‌اند.

- در زمینه تحلیل فضایی پیامدهای اجتماعی توسعه بوم‌گردی شهرستان کرمان، پیرغیب بالا، دولت‌آباد، ده سیف، شفیع‌آباد، کشیتوئی، سیرچ، بی‌بی حیات، ولی‌آباد، سکنج، کهن یاور، ده شیب، ده لولو، جوپار، ظهورود راین، ماهان، شهداد و راین مثبت ارزیابی شدند.

- در زمینه تحلیل فضایی پیامدهای زیست محیطی توسعه بوم‌گردی شهرستان کرمان، پیر غیب بالا، ملک‌آباد، هوتک، قناتغستان، ولی‌آباد، ده بالا، سکنج، چشمه حسن آباد، ده شیب، ظهورود راین، ماهان، راین و شهداد مثبت ارزیابی شده‌اند.

- در زمینه تحلیل فضایی پیامدهای امنیتی توسعه بوم‌گردی شهرستان کرمان، پیرغیب بالا، دولت‌آباد، ملک‌آباد، شفیع‌آباد، هوتک، بی‌بی حیات، قناتغستان، ولی‌آباد، ده بالا، سکنج، چشمه حسین آباد، کهن یاور، ده شیب، جوپار، ظهورود راین، ماهان، شهداد و راین مثبت ارزیابی شدند.

- در زمینه تحلیل فضایی پیامدهای مدیریت محلی توسعه بوم‌گردی شهرستان کرمان، دولت‌آباد، شفیع‌آباد، بی‌بی حیات، کهن یاور، جوپار، ظهورود راین، ماهان، شهداد و راین مثبت ارزیابی شده‌اند.

- در زمینه تحلیل فضایی پیامدهای کالبدی-فضایی توسعه بوم‌گردی شهرستان کرمان، ملک‌آباد، هوتک، قناتغستان، ده بالا، چشمه حسین‌آباد، ده شیب، جوپار، ظهورود راین، ماهان، شهداد و راین مثبت ارزیابی شده‌اند.

بر همین اساس و با توجه به مدل‌های فوق به این نتیجه حاصل شد که پراکنش فضایی مثبت پیامدهای توسعه بوم‌گردی ماهان در همه ابعاد زیست محیطی، اقتصادی، اجتماعی، مدیریتی، کالبدی-فضایی با داشتن ۶ اقامتگاه بوم‌گردی متناسب با اقلیم منطقه و کشیتوئی به دلیل ضعف در تمامی ابعاد این روستا با داشتن یک اقامتگاه بوم‌گردی پایین‌ترین رتبه را به خود اختصاص داده است. مشاهدات میدانی نگارندگان نشان داد پیامدهای توسعه بوم‌گردی با توجه به تحلیل فضایی در مناطقی موفق بوده‌اند که توانسته‌اند خانه‌های قدیمی موجود در روستا را با بهسازی و نوسازی تبدیل به اقامتگاه کنند و روستاهایی که در زمینه ایجاد یا ساخت اقامتگاه بدون توجه به بوم منطقه اقدام به ساخت و ساز نموده‌اند لذا به میزان کمتری نسبت به بقیه روستاها توانسته‌اند در جذب گردشگر موفق

پژوهش‌های جغرافیای اقتصادی، دوره ۷، شماره ۲۴، ۱۲۷-۱۴۴، تابستان ۱۴۰۵
باشند. ضمناً پژوهش فوق، با مطالعات پیشین، پور اعتماد و نیک قدم (۱۴۰۰)، ثقفی اصل و ابراهیمی (۱۴۰۰)، ریکا (۲۰۱۵) و چن (۲۰۲۳) مطابقت داشت.

پیشنهادهای

- مکان‌یابی بهینه بوم گردی ها و جلوگیری از ساخت اقامتگاههای بوم گردی در مکان‌های فاقد مرکزیت فضایی، دسترسی فضایی و مکان‌های متأثر از مخاطرات محیطی. .
- استفاده از قابلیت‌های بافت تاریخی و فرسوده در توسعه و گسترش اقامتگاه‌های گردشگری به شکل سنتی؛
- باتوجه به اهمیت ثبات در بعد مدیریتی و جابجایی پی در پی مدیران پیشنهاد می‌گردد مدیریت صنعت گردشگری به بخش خصوصی واگذار گردد تا دولت به نحو مطلوبتری بتواند عملکرد این بخش مهم را زیر نظر بگیرد.
- استفاده از آماره‌های فضایی و همچنین استفاده از ویژگیهای اطلاعات جغرافیایی در توزیع و پراکنش خدمات در سطح فضا می‌تواند به برنامه ریزان در جهت نابرابریهای فضایی بوم گردی کمک نماید.

حامی مالی

مقاله حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

نویسندگان به طور مساوی در این مقاله مشارکت داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از تمامی پاسخگویان ساکن روستاهای منطقه بخاطر همکاری در تکمیل پرسشنامه‌ها و در اختیار گذاشتن اطلاعات میدانی، کمال تشکر و سپاسگزاری را دارند.

منابع

- ابراهیمی، زینب. (۱۴۰۰). بررسی ویژگی‌های اقامتگاه‌های بوم‌گردی در اقلیم گرم و مرطوب بوشهر، سال ششم، ابراهیمی، زینب. (۱۴۰۰). بررسی ویژگی‌های اقامتگاه‌های بوم‌گردی در اقلیم گرم و مرطوب بوشهر، مطالعات هنر و فرهنگ، سال ششم، شماره ۲۱، صص ۹۲-۸۵.
افراخته، حسن؛ رهنمایی، محمدتقی؛ طهماسبی، اصغر؛ و ایمنی‌قشاق، سیاوش. (۱۳۹۵). تحلیل نابرابری‌های فضایی در توسعه منابع گردشگری، مورد مطالعه: استان اردبیل، گردشگری و توسعه، سال پنجم، شماره ۱، صص ۱۲۸-۱۰۷.
باپیری، جعفر؛ قادری، اسماعیل؛ و محمودزاده، مجتبی. (۱۴۰۱). طراحی چارچوب مدل کسب و کار پایدار اقامتگاه‌های بوم‌گردی با استفاده از روش فراترکیب، برنامه ریزی و توسعه گردشگری، دوره یازدهم، شماره ۴۰، صص ۱۸۶-۱۶۱.
بروج، اشکان؛ ضیایی، محمود؛ و جمعه‌پور، محمود. (۱۳۹۱). مطالعه تطبیقی اقامتگاه‌های بوم‌گردی مناطق بیابانی از منظر توسعه پایدار گردشگری، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت جهانگردی گرایش بازاریابی، دانشگاه علامه طباطبائی دانشکده مدیریت و حسابداری.
بوذرجمهری، خدیجه؛ جعفری، فهیمه؛ و معینی، علیرضا. (۱۴۰۰). بررسی و آثار پیامدهای اقامتگاه‌های بوم‌گردی بر جوامع روستایی، مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی دوره شانزدهم، شماره ۴، صص ۷۶۰-۷۴۱.
پوراعتماد، معین؛ و نیک قدم، نیلوفر. (۱۴۰۰). ارزیابی سازگاری اقلیمی اقامتگاه‌های بوم‌گردی جزیره‌های قشم، هرمز و هنگام، معماری شناسی، دوره چهارم، شماره ۲۱، صص ۶۸-۵۶.
ثقفی اصل، محمد صادق. (۱۴۰۱). تأثیر اقامتگاه بومگردی بر روستاهای شهرستان طالقان، علوم زیست محیطی و دانش جغرافیا، دوره دوم، شماره ۱، صص ۲۴-۱.

تحلیل فضایی پیامدهای توسعه اقامتگاه‌های ... / طیب‌نیا و همکاران

حسام، مهدی؛ مؤمن، نرجس؛ و سالم، مرضیه. (۱۴۰۰). تحلیل فضایی زیرساخت‌های گردشگری در استان گیلان، گردشگری و توسعه، سال دهم، شماره ۲۶، صص ۲۸۳-۲۶۷.

حکیم دوست، سید یاسر؛ رستمی، شاهبختی؛ مرادی، محمود؛ و نظری، عبدالحمید. (۱۳۹۵). تحلیل فضایی پهنه‌های خطرپذیر زیستی و فعالیتی سکونتگاه‌های روستایی مناطق مرزی، مطالعه موردی: سکونتگاه‌های روستایی شهرستان هیرمند، فصلنامه علمی پژوهشی اطلاعات جغرافیایی، دوره بیست و پنجم، شماره ۹۹، صص ۷۱-۹۵.

حیدری سورشجانی، رسول؛ و دهقان جزی، ابوالفضل. (۱۳۹۸). تحلیل فضایی و جانمایی خدمات گردشگری شهری با استفاده از منطق فازی، مطالعه موردی: اقامتگاه‌های گردشگری شهر اصفهان، پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، دوره هفتم، شماره ۴، صص ۷۸۴-۷۶۳.

خادم نژاد، علی؛ عزت پناه، بختیار؛ و شمس الدینی، علی. (۱۳۹۹). تحلیل فضایی عوامل مؤثر بر توزیع خدمات شهری با رویکرد عدالت فضایی، فضای گردشگری، سال دهم، شماره ۳۷، صص ۸۳-۹۳.

ربیعی مندرجین، محمدرضا؛ اروجی، حسن؛ و عزیززاده، محمد. (۱۴۰۰). تبیین مدل توسعه سیستم اقامتگاه‌های بوم گردی در مناطق روستایی، مطالعات مدیریت گردشگری، دوره شانزدهم، شماره ۵۳، صص ۳۹۲-۳۵۹.

شاه حسینی، غزاله؛ رمضان‌زاده، لسبویی، مهدی؛ و دربیکی، مزدک. (۱۳۹۸). مروری بر مفاهیم و اصول اکولوژی، کنفرانس ملی اکوتوریسم، فرهنگ و توسعه گردشگری، تهران.

شکویی، حسین؛ و موحد، علی. (۱۳۸۱). شناخت الگوی فضای توریستی شهر اصفهان با استفاده از سیستم GIS، مجله مدرس، دوره ششم، شماره ۴، صص ۷۱-۹۴.

شماعی، علی؛ و موسی وند، جعفر. (۱۳۹۰). سطح‌بندی شهرستانهای استان اصفهان از لحاظ زیرساخت‌های گردشگری با استفاده از مدل TOPSIS و AHP، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، دوره سوم، شماره ۱۰، صص ۲۳-۴۰.

صیادی، سید احسان؛ و مداحی، سید مهدی. (۱۳۹۱). معماری پایدار، تهران، انتشارات لوتوس.

علیجانی، پهلول. ۱۳۹۴. تحلیل فضایی، تحلیل فضایی مخاطرات محیطی، سال دوم، شماره ۳، صص ۱-۱۴.

عنابستانی، علی‌اکبر؛ گیاهی، حسن؛ و جوانشیری، مهدی. (۱۳۹۷). بررسی و تحلیل آثار ایجاد اقامتگاه‌های بوم گردی بر توسعه سکونتگاه‌های روستایی، نمونه: روستای رادکان شهرستان چناران، برنامه ریزی فضایی، سال هشتم، شماره ۲، صص ۱-۲۴.

فرجی راد، عبدالرضا؛ و احسانی، افسانه. (۱۳۹۰). بررسی تاثیر اقامتگاه‌های محلی (خوشه سار بوم گردی) بر ارتقا سطح زندگی جامعه محلی (با تاکید بر روستای "گرمه" و "شیب دراز")، نشریه جغرافیایی سرزمین، دوره هشتم، شماره ۳۰، صص ۶۳-۷۷.

فرجی سبکبار، حسنعلی. (۱۳۹۱). تحلیل نابرابری‌های فضایی سکونتگاه‌های روستایی ایران، اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال اول، شماره ۱، پیاپی ۱، صص ۸۳-۱۰۰.

فرهمندزادگان، محمد جواد. (۱۳۹۶). تحلیل فضایی رضایت شهروندان از توزیع خدمات شهری در منطقه ۱۹ کلانشهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور تهران.

کاشی، محمد جواد. (۱۳۹۰). تحلیل فضا به مثابه گفت‌وگو میان میدانی، مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره پنجم، شماره ۲، صص ۱۲۷-۹۹.

کلانتری، محسن؛ و ملک، مرضیه. (۱۳۹۳). تحلیل فضایی و سطح‌بندی جاذبه‌های گردشگری و زیرساخت ارتباطی و شبکه راه در مناطق کویری ایران، مطالعه موردی: شهرستان خور و بیابانک، مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، سال پنجم، شماره ۱۷، صص ۵۳-۷۰.

کمانداری، محسن؛ و مستوفی الممالکی، رضا. (۱۳۹۵). بررسی و تحلیل فضای گردشگری شهری به منظور ارائه مسیرهای ویژه گردشگری، جغرافیا و آمایش شهری و منطقه‌ای، شماره هیجده، صص ۱۵۲-۱۳۵.

کوهستانی، ملیکا؛ نوری، علیرضا؛ و اسماعیلی نیا، روح اله. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر اقامتگاه‌های بوم گردی بر توسعه گردشگری روستایی، مطالعات هنر و فرهنگ، سال چهارم، شماره ۱۵، صص ۴۳-۵۶.

مشکینی، ابوالفضل؛ بهنام مرشدی، حسن؛ و برغمندی، مجتبی. (۱۳۹۷). تحلیل و سطح‌بندی فضایی محورهای گردشگری روزانه استان تهران بر مبنای خدمات و تسهیلات گردشگری، مجله برنامه ریزی و آمایش فضا، دوره بیست و دو، شماره ۲، صص ۱۳۲-۹۵.

موسوی، میرنجم؛ مجنونی توتاخانه، علی؛ آفتاب، علی؛ و مفرح بناب، مجتبی. (۱۳۹۴). تحلیل شاخص عدالت فضایی در روستاهای گردشگرپذیر، مطالعه موردی: استان آذربایجان شرقی، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره اول، شماره ۳، صص ۵۶۱-۵۵۲.

وارثی، حمیدرضا؛ رخشانی نصب، حمیدرضا؛ و تقوایی، مسعود. (۱۳۸۸). تحلیل فضایی عوامل مؤثر بر عملکرد آژانس‌های مسافرت هوایی در ایران، برنامه ریزی و آمایش فضا، دوره چهاردهم، شماره ۴، صص ۱۶۰-۱۳۷.

- Berry, B-L., & Marble, D-F. (Eds.). (1968). [Spatial Analysis: A reader in geography](#). Prentice- Hall Incorporations, Englewood Cliffs, New Jerse.
- Mathews, J-A. (2002). [Dragon multinational: A new model for global growth](#). Oxford University Press on Demand 23.
- Pattison, W.D. (1963). [The Four Traditions of Geography](#). *Journal of Geography*, 36, 166-161.
- Wuxiang, Ch. (2023). [Developing a Sustainable Business Model of Ecotourism in Ethnic-Minority Regions Guided by the Green Economy Concept](#), *Sustainability*, 15(2), 1-25.